

Романишин І.М.,

доцент кафедри англійської філології,

Стефанюк Т.М.,

студентка У-го курсу факультету іноземних мов,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

МОВЛЕННЄВІ АКТИ НЕЗГОДИ ТА ЗАПЕРЕЧЕННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ: СПІЛЬНЕ ТА ВІДМІННЕ

Минуле століття називають “століттям діалогу”, коли гуманітарні науки та мистецтво актуалізували проблему інтерсуб’єктивних комунікацій. Вона стала об’єктом вивчення й вітчизняних вчених (Ш. Баллі, М. Бахтін, Е. Бенвеніст, З. Вендлер, Л. Виготський, А. Гардинер, П. Грайс, В. Гумбольдт, Дж. Остін, Дж. Серль, П. Стротсон та ін.). Зацікавленість лінгвістів у проблемі діалогу виникла в 50-х роках ХХ століття після публікації робіт Н. Шведової, що були присвячені синтаксису розмовної мови [Краснящих 1996, 96–104]. Визначення діалогічної єдності як комунікативної одиниці діалогу призвело до “падіння” репліки як єдиної можливої одиниці поділу діалогічної мови [Шведова 1988, 42]. Став очевидним той факт, що не всі репліки функціонують у мові як семантично закінчені. В більшості випадків повний їх зміст стає зрозумілим лише в рамках відповідної діалогічної єдності. Саме до діалогу звертався В. Лазарєв при розгляді теорії мовленнєвих актів [Лазарєв 1986, 3-10].

Оскільки темою нашого дослідження є мовленнєвий акт незгоди в англійській мові, необхідно встановити різницю між незгодою та запереченням. Головне завдання полягає у проведенні паралелей між цими явищами в межах граматичної та лексико-семантичної діалогічної єдності, а також у розгляді прагматичності цих мовленнєвих актів.

Отже, основними властивостями мовленнєвого акту незгоди та заперечення є:

- мовленнєве вираження названої дії,
- реалізація певної немовленнєвої інтенції,

- спрямованість на адресата.

Заперечення та незгода мають широку дистрибуцію переважно в діалогічній, прямій мові. В мовленні, коли той, хто говорить хоче виразити незгоду з раніше висловленим або ще раз акцентувати увагу на раніше висловленому, заперечення не тільки виступає як виразник емоційного змісту, але й як виразник відношення того, хто говорить до реальної дійсності [Крисанова 1999, 12]. Відповідно до комунікативної мети та надання висловлюванню більш емоційного забарвлення, ми поділяємо мовленнєві акти незгоди та заперечення на імпліцитні та експліцитні.

Для експліцитних мовних засобів вираження незгоди та заперечення обов'язковою є повна реалізація в структурі речення елементів значення незгоди та заперечення. Найпоширенішими надслівними експліцитними комунікативами незгоди та заперечення є: *no, nope, hardly, never, wrong, nonsense*. Розглянемо деякі особливості вживання цих комунікативів.

Слово-речення *Nope*, як варіант основного комунікативу експліцитної незгоди та заперечення, може виконувати такі функції:

- давати заперечену відповідь на запитання співрозмовника, як у прикладі: *"Were you going out?" he asked. "Nope," Bertha replied without strict regard to truth. "I just walked down to the gate and I happened to catch sight of you"* [Maugham 1994, 15].
- заперечувати висловлювання співрозмовника, як-от: *"The rain is coming down harder with nightfall. A flash flood could trap her."* *"Nope. Just checking on the cows and calves", Scott offered* [Way 1994].
- не погоджуватися на пропозицію співрозмовника, наприклад: *"Nope," said Miss Ley. "She's her own mistress and as able-bodied and reasonable-minded as most young women. But, of course, it's a great risk"* [Maugham 1994, 39].

Комунікатив *Wrong*, який є близьким за значенням до комунікатива *Nope*, також вживається для заперечення попереднього висловлювання: *"...Sonia mentioned your plans for Christmas dinner. Obviously you'd discussed it."*

“*Wrong,*” *he said crisply* [Way 1994]. Проте надслівний комунікатив *All wrong* використовується у мовленні для вираження незгоди з думкою співрозмовника.

Найширше вживаються комунікативи *Not a chance* та *No way*. Вони дуже близькі за значенням і вживаються в аналогічних контекстах. Так, вони можуть виражати:

- заперечення сказаного співрозмовником, як у прикладі: “*I understand what’s happening, of course. You’re sick with jealousy.*” “*No way!*” *Rachael shrugged with commendable coolness* [Way 1994].
- неприйняття пропозиції співрозмовника: “*My everyday rate’s two hundred a day. But this is special. I think you’ll pay double.*” “*Not a chance*” [Benchley 1990].

Граматична незгода та заперечення виражаються здебільшого за допомогою заперечної частки *not, no* та виразів, які є основними засобами підсилення –заперечення: *not at all; by all means; not by any means; not for the world; not in any way*; – незгоди: *do not; do not agree with; can not; is not*.

Лексичні і граматичні засоби відіграють важливу роль в англійській мовній поведінці для висловлювання незгоди та заперечення. Вони функціонують у мові того, хто говорить у поєднанні один із одним і поведінка комунікантів залежить від вибору цих засобів.

До лексичних засобів висловлювання незгоди можна віднести наступні лексичні одиниці та моделі: *Nonsense!; Rubbish!; You are crazy?; Are you a fool?; You must be joking!; I see things rather differently myself; hardly; impossible; sorry but*. Наприклад: “*Aren’t you coming for another couple of months?*” “*I don’t think Blackstable suits me very well. I’m always ill there.*” “*Oh, nonsense. It’s the finest air in England. Death-rate practically nil*” [Maugham 1994, 210].

Лексичне заперечення виражається різними афіксами, які є маркерами негативності в даній мові. Лексичне заперечення притаманне не цілому синтаксичному комплексу, а окремому слову. Суфіксально-префіксальні морфеми *un-, in-, (il-, im-, ir-), dis-, de-, mis-, anti-, less* є активним засобом словотвору та передачі негативного повідомлення в сучасній англійській мові.

Дієслова, утворені за допомогою префікса *dis* з активізованим негативним значенням, є антономічними своїм мотивуючим основам. Іншими словами, префікс *dis* дорівнює заперечній частці *not*: *to disagree=not to agree*; *to dislike=not to like*; *to disregard=not to regard* [Лизич 1984, 70–71].

Крім того, заперечні слова-речення мають такі властивості:

- власне-заперечувальні слова-речення, наприклад: “*You’re very incautious.*” “*No. I know exactly what a horse can do. And I know that a horse can jump it if he wants to, and by George, I’ll make him...*” [Maugham 1994, 245].
- слова-речення, що виражають незгоду з чийм-небудь висловом: “*You’ve got nothing on*” – *he said...* “*You must wear my coat.*” *He began to take it off.* “*No*”, *she said* [Maugham 1994, 20].

Імпліцитність незгоди та заперечення представлена такими одиницями, негативне значення яких є похідним від основного лексичного значення і набувається зазначеними одиницями лише у контексті. Конструкції з імпліцитним запереченням і незгодою в основному емоційно забарвлені. Особливо велика роль відводиться інтонації при повторюванні всього або частини попереднього висловлювання з метою вираження незгоди з думкою співрозмовника. Заперечне значення допомагають встановити такі слова заперечної семантики як: – дієслова: *fail, deny, miss, hate*, – прикметники: *wrong, opposite, absurd*, – прислівники: *far from, rather that*, – прийменники: *against, without...* Наприклад: “*Now it seemed to me that any man would hate to see that occur again*”; “*Yet perhaps it was the very fact of Cora’s lack of education that made the approach possible*” [Глинська 2004, 69]. Імпліцитна заперечна одиниця в цьому прикладі входить до семантичної структури словосполучень *would hate to see* та *lack of education*.

Серед однослівних комунікативів найбільш поширеними є ті, які набувають значення “*nonsense*”: *rats!, rot!, gosh!, nuts!, posh!, stuff!, rubbish!, sucks!, crap!, far from it, out of the question, on the contrary*. Наприклад:

FRAED... “*Vivie is a grown woman. Pray, Kitty, treat her with every respect.*”
MRS WARREN. “*Respect! Treat my own daughter with respect! What next, pray!*”
 [Shaw 1972].

Розглянувши коротко засоби вираження, типи та функціонування мовленнєвих актів незгоди та заперечення, можна зробити висновок, що поза контекстом досить важко розпізнати незгоду та заперечення, оскільки вони виражаються тими самими граматичними та лексичними засобами, як у прикладах: (1) “*I feel that life is being gradually drawn out of me. I shouldn't mind if it weren't for Eddie. He'll be so cut up.*” “*What nonsense!*” said the nurse. (незгода) “*You all say you're going to die. You'll be all right in a couple of hours*” [Maugham 1994, 123]. (2) “*You don't see it when I come up and kiss you it's the most natural thing in the world for you to push me away, as if you couldn't bear me.*” “*Nonsense,*” he relied (заперечення) [Maugham 1994, 82].

Отже, тільки у контексті ми можемо зрозуміти чи автор (герой) висловлює незгоду з твердженням чи заперечує його.

Список використаної літератури:

1. Глинська М. О. Засоби вираження і функціонування заперечення в літературному та публіцистичному дискурсах англійської мови: Магістер. робота: 10.02.04. – германські мови / Прикарпатський національний ун-т ім. В. Стефаника. – Івано-Франківськ. – 2006. – 127 с.
2. Краснящих А. П. Диалог и аллюзия в литературе модернизма // Актуальные проблемы языка и речи, межличностной и межкультурной коммуникации. – Харьков: Константа, 1996. – С. 96 – 104.
3. Крисанова Т. Висловлювання з негативною оцінкою адресата в сучасній англійській мові: Автор. дис. ...канд. філ. наук: 10.02.03. / Київський держ. лінгвіст. ун-т. – К. – 1999. – 20 с.
4. Лазарев В. В. Методологические основы и методический потенциал теории речевых актов // Речевые акты в лингвистике и методике. – Пятигорск: Изд-во ПГПИИЯ. – 1986. – С. 3 – 10.
6. Лизич І. Лексичні засоби вираження негативної оцінки // Мовознавство. – 1984. – № 4. – С. 70 – 71.
7. Шведова Н. Ю. Очерки по синтаксису русской разговорчивой речи. – М.: Изд-во АН СССР, 1988. – 400 с.
8. Benchley, P. *The Deep*. – London: Pan Books, 1990. – 294 p.
9. Maugham, W. S. *Mrs. Craddock*. – N. Y.: Penguin Books, 1994. – 255 p.,
10. Shaw, B. *Pygmalion*. – M.: Higher School Publishing House, 1972. – 114 p.,
11. Way, M. *The Carradine Brand*. – N. Y.: Harlequin Books, 1994. – 187 p.